

05

A

1747

Δ

ΠΕΝΤΑΣ

Quæstionum Po-
liticarum,

Quam
Numinis supremi gratiã
clementer annuente,

Sub

Præsidio & moderamine

M. MICHAELIS SCHNEIDERI,
MORALIUM PROFESSORIS
PUBLICI,

*In illustri Academia Wittenbergensi
Pro parte virili publicè conabitur
propugnare,*

HENRICUS SEEM/

Lüneburgâ-Saxo,
*Ad d. 13. Februarii
In Auditorio Majori.*

VVITTEBERGÆ,
Typis JOBI WILHELMI FINCELI,
ANNO M DC XXXIX.

Handwritten text, possibly a date or signature, partially obscured by the stamp.

HEINRICH

Georg Meißner

Aus der
Schloßbibliothek zu Oels
1885

50 A 1747

WILHELM
FINGER
NINE M DCCC

1747

· 73 ·

QUÆSTIO I.

An Juvenis sit idoneus auditor
Philosophiæ moralis?

I.

Ivilis sapientiæ alumnorum

oportet τῶς ἐθεσιν ἡχθαι καλῶς, id est,
more & consuetudine rectè ductum esse

Aristotele, illò Peripateticorum prin-

lib. 1. Eth. c. 4.

cipe monente, ut, quosies ipse rerum moralium discrimen non satis novit, aliorum consiliis & præceptis patulas aures substringat. Hinc sequitur suâ sponte, Juvenem non esse οἰκείον, hoc est, idoneum auditorem Practicæ Philosophiæ. Quippe τῶς παιδεσιν ἀκολυθητικὸς ὢν, ματαιῶς ἀκροῖται καὶ ἀνωψελῶς, affectibus obnoxius vanam & inutilem operam sumet in audiendo. Enimverò sicut acris humor oculis infestus est, eorumq; aciem gemellam hebetat ac affligit: sic tot perturbationum nebulae quasi atq; vapores, qui in fervido adolescentum cerebro exsurgunt, usum rationis impediunt, interceptantq;, quæ ipsissimus mentis humanæ oculus est, rex vitæ civilis & gubernator supremus. Ob hanc causam

lib. 1. Eth. c. 3.

lib. 1. Stromat.

dixit olim divinus Plato, si Clementi Alexandrino fidem nostram gratificamur, ἀρετὴν ἔ φιλομεγαλύνειν εἶναι, οὐδὲν ἢ virtutem non teneri amore Juvenum. Et Homerus: Ἄε γάρ τε νεώτεροι ἀφροδέεσσι, semper Juveniores desipiunt. Similiter Euripides: Μῶν νεάζων ἐχόρεος, ἀχρὴ σὺ ὄρῃν. Num Juvenis existens non vides quæ oportet te videre?

ὄδυσ. η.

in Phœnissis.

II. Venusinus cum primis Poëta pulchris versibus In arte Poeticæ describit, quàm lubricò vestigiò in vitiorum gurgitem propendeat inconsulta, indomitæq; indolis juvenus:

A 2

Imber-

Imberbis juvenis tandem custode remotò,
 Gaudet equis, canibusq; & aprici gramine campi,
 Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
 Utilium tardus provisor, prodigus aris,
 Sublimis cupidusq; & amata relinquere pernix.

Nempè sicut ignis admotum lignum, si viride sit, lentò gradu in jus suum trahit: sic animis illorum, qui vix ex ephebis excefferunt, non facilè hærent sapientiæ veræ scintillæ, præsertim si affectibus ipsorum alii lenocinentur. Quò nomine Galli sententiâ proverbiali dicunt: *Si jeunesse se avoit, & viellesse pouvoit, jamais pauvrete n' avoit*, Wann die Jugend weise/und das Alter frâfftig were/so hõrete man kein klagen über armuth.

III. Est & alia causa, quæ adolescentem monentibus difficilem facit, nimirum quia ἀπειροῦς ἔστι τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων, imperitus est earum actionum, in quibus civilis vita ac societas consistit. Occupatur enim virtuosus in singularibus, de quibus non secundum præcepta, sed secundum occasionem judicandum est. Quod præstare vix alius potest, quàm qui longò rerum usu, nec non multis exemplis corroboratâ experientiâ prudentiam sibi comparavit, quæ in Juvenibus *rara avis est, nigroq; simillima cygno*.

IV. At pulverem nobis objiciunt hîc nonnulli, scilicet qui in ipso Sole maculas vident, & libidine reprehendendi accensi, quavis occasione in *Aristotelis* famam irruunt atq; existimationem. Nempè tantùm abesse, ut ob vehementiam hanc affectuum minusq; sibi constantem vivendi rationem à Gymnasio Philosophiæ moralis arcendi veniant juniores, ut hoc potius nomine in illud non tam invitandi sint alliciendive, quàm compellendi prorsus. Sicut ægrotos ideò nemo sanæ mentis Medicis permittendos esse negat, quod cum vehementibus paroxysmis ac morbis conflictantur. Quin potius illos nunquam plures *Æsculapio* Gallos mactare, quàm

quàm cum pessimè habent. Sed salva res est. Intempestivè philosophantur, & intelligendo faciunt, ut nihil intelligant hi Aristarchi. Non hæc Aristoteli mens fuit, quam ex locis parallelis, integroq; contextu eliciuisse juvat. Quemadmodum Goclenius ipse, qui idem dicitur in Exercitat. Ethic. bium, quanquam modestius paullo, moveri, diffiteri minime potest. Enimverò non à Platone parcius quàm ab Aristotele dictum est, in puerorum institutione plurimum esse laborandum, & principem hanc curam sapientibus Rectoribus Rerum publ. incumbere, ut cives maturè honestis moribus imbuantur, inq; laudatis actionibus vitæ instituantur probe. Id certè ex multis locis Philosophi nostri ad oculum patet. Verùm ista omnia cum ejus mente non pugnant. Siquidem hic, ut fides suis popularibus demonstrationibus præstetur, auditorem peritum requirit, qualem certe juvenem esse nemo dicet, qui novit, quid sit publicarum rerum conscientiam habere. Non abigit ergò tenellam ætatem à pulcherrima mentis cultura, morumq; compositorum disciplina, sed νεοφύτῳ, ut imperitos judices certitudinis hujusce disciplinæ in scenam producit. Quæ sententia est Simonis Simonii Lucensis, Doct. Med. & Philosophi acuti. Nec abs illa ablutit Franco Burgersdicius, Professor quondam in Academia Leydensi.

V. Accedit quod Stagiritæ noster velut per correctionem subjicit, ne videatur omnes imberbes ab his sacris excludere, juvenem quemque non κατὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἴδιον, non tam ex ætate, quàm ex ingenio moribusq; judicandum esse. Quia non tam annorum periodò, quàm à cupiditatum turbine hic defectus proficiscitur. Etenim ille oculum mentis crassâ caligine, quasi nube quadam objectâ flagellat ac impedit, quò minus bonum & honestum aspicere possit. In quem

Α 3 sensum

neum sub initium doctrinæ civilis, Avenarium docet. 1. 99. Pr. p. 8. Hunnium disp. 1. Eth. m. 6. p. 19. Peitmann: disp. 1. Eth. th. 27. q. 9. p. 11. Valaum in Compendio Ethicæ Aristotelicæ p. 4. Præter: theat. Eth. d. 7. & alios.

in Exercitat. Ethic. bium q. 5. p. 246. ed. Mar purg. 1614.
l. 10. Eth. c. ult.
l. 8. polit. c. 1. & 2.
Ec.
conf. l. 6. Eth. c. 9.
In comment. in Arist. ed. in 4. 1567. p. 45.
in idea Philos. moralis ed. 2. 1629. Leyde p. 7.
Conf. Balfoureum Scotum in Eth. Arist. p. 32. 33. edit. Burdigala 1620.
Piccolomin. grad. 5. de virtute rationis p. 404. Magium in h. l. Aristot. P. 25. 26. Meisner. in prolegom. 2. Philos. Pract. q. 9. Hor-

sensum non inconvenienter Philo ille Plautinus in *Trin-*
Act. 2. scena 2. nummo ait : *Non aetate, verum ingenio adipiscitur sa-*
pientia. Quare si senex aliquis excussus ab axe rai-
onis auriga se rapido affectuum suorum torrenti permit-
tit, iisque habenas foede indulget, non erit idoneus hujus
disciplinae mysta. Pollent quidem hac prerogativa
aetate proveciores, ut caeteris sapientiores habeantur.

Schindl. in voce Quò aspectu etiam Ebraeis Seniores in aulis Regum,
IP. p. 500. Consilarii, in civitatibus Senatores vocantur. Sed recte
† 67. 1. in libro *Aboth* scriptum extat: † *Non est senex, nisi qui*

** In libro pra-comparavit sapientiam.* In quo simul *וְיָדָע לְדַבֵּר* *וְיָדָע לְשׁוּבָה*
cept. 291. 2. & *וְיָדָע לְשׁוּבָה* *וְיָדָע לְדַבֵּר* contradistinguuntur. Adeo ut alibi*

Drus. ad Num. p. 460. nemo pro sene agnosceatur, nisi qui sapientiam caeteros
longe antecellat. Audiamus *Ambrosium* (a) de *Acholio*

(a) lib. 3. Epist. 21. ita verba facientem: *Verè senectus illa venerabilis est,*
quae non canis, sed meritis albescit. Ea enim est reverenda

canities, quae est canities animae, in cavis cogitationibus ac

operibus affulgens, quae est enim vera aetas senectutis nisi vi-

ta immaculata, quae non diebus aut mensibus, sed seculis

propagatur, cuius sine fine est diuturnitas, sine debilitate

longevitas. Nec infulsè Bernbardus, multos videmus

inquit, juniorum super senes intendere, moribus dies, an-

tiquorum tempora praevenire meritis, & quod deest aetatis,

virtute compensare. Cicero etiam, non cani ait, non ru-

ge repente auctoritatem asserre possunt, sed honestè acta su-

perior aetas fructus capit auctoritatis extremos. Sed &

Menander:

Πολεὶα, χρόνος μήνοσις, ἢ Φρονήσεως,

Canis indicium sunt temporis, haud sapientiae,

ἔχαι δὲ γέρας ποιῶσιν αἱ λευκαὶ Φρονεῖν

Albi capilli non creant prudentiam.

Quare, ut concludamus tandem,

Canescant alii mento, nos mente, capillo,

Nos animo, facie, nos pectore, tempora quippe

Virtutis non prima negant, non ultima donant.

QUAE.

vid. Zehn.
cent. 2. adag.
p. 266.

QUÆSTIO II.

Num Princeps sit solutus legibus?

I. Certi hinc nobis limites figendi sunt, velut in lubrico ac fallaci campo, ne cespitemus aut labamur. Initiò certum esto, Principem *lege natura & recte rationis* non solum esse, quippe *quam non didicimus, accepimus, legimus, sed ex ipsa Natura arripuimus, hausimus, expressimus, ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus.* Est enim immutabile Dei decretum, cuius gratiam ipse summus legislator nemini facere potest, nedum sub delegatus ejus aut inferior vicarius & administrator in terris. Quapropter pessimè *Antonii Camilla* noverca *Julia*, cum privignus eam incestaturus diceret, *velle se, si liceret, respondebat, licere, si liberet; an se imperatorem esse, & leges non accipere, sed dare nesciret?* ô bellua monstrosa! ô lupa triobolaris! Non dat Naturæ leges Imperator, sed accipit sancitas, ejusq; publicæ rei civis audit, cui præsidet ipse Deus. Deinde ab ea lege, quam Magistratus superior toti civitati figit, & eas quidem ob causas, quæ certò modò etiam ipsum attingere possunt, liber non est. Sicut contra reliquæ, quæ certos tantùm concernunt ex civium numero, auctoritatem ejus minimè in ordinem cogunt.

II. Porro distinguunt Doctores, Scholastici præsertim, novorum terminorum conditores, inter *vim legis ostensivam, coactivam, & directivam*, seu, ut alii eam licet tèt appellant, *regulativam*. *Prima* non obligat, sed docet saltem & velut in objecto speculo, quid facto sit opus, repræsentat, sicuti leges à Philosophis præscriptæ saltem indignant modum honestè vivendi. *Secunda* autem locum non habet, nisi ubi quis invitatus legi cogitur parere. Quod à Majestatis axiomatibus alienum est quàm maxime. *Ultima* vero eam restringit ad honestatis

Cicero pro Milone.

Horn: in Doctr. Civili p. 609. ex August. lib. 2. de ord. c. 8. &c.

Scheurl. Dis. 7. Pol. th. 17. & seqq. ex August. l. 3. confess. c. 8.

Thomas P. 2. q. 96. art. 5. Valentia Tom. 2. comm. disp. 7. q. 5. Meisner. l. 4. de Legibus s. 1. q. 10. Gerh. de Magistr. §. 120 & 266. &c.

statis

statis præscriptum. Etsi enim princeps, lege, quam fert ipse, non obligatur ad poenã civilem, eò quod solã ipsius autoritate poena, in lege constituta, à delinquentibus repetatur; tenetur tamen eã illo usq; , ut quia legem illam aliis condit, ipse etiam ad ejus instar mores suos componat, nisi limites legis Naturalis transilire velit. Quam vivendi rationem non una ratio ipsi imponit. Enimverò quod oneris humeris suis imponi non vult, eò neq; alterum jure gravare potest, qui sit eãdem secum conditione, quoad rem, de qua agitur. Quid enim notius est illò? *Quod tibi non vis fieri, alteri non feceris.* Tum autem turpe admodum est, si pars & præsertim *caput* non congruat cum *toto corpore* Reip. in iis, quæ omnibus partibus communia esse debent, & ad salutem faciunt compositi totius.

III. Adde ad ultimum, Principem, si ipse insuper habeat, quod aliis injungit in communi negotio, non tam seriò præcipere quod bonum est, quàm præciperet, si ipse præstaret idem, adeoq; hæctenus opus Domini facere negligentèr. Quare & *Aristoteles* inquit: *Non sinimus hominem dominari, sed rationem.* Et alii sapientes, licet legibus soluti simus, inquit, attamen legibus vivimus. Eò sanè respicit *Guntherus* ita de *Fridrico I.* canens:

in Ligurino suo lib. 8.

*Nam nihil, ut verum fatear, magis esse decorum,
Aut regale puto, quàm legis jure solutum,
Sponte tamen legi sese supponere Regem.*

Tom. 2. oper. p. 31. & 077. lib. 1. c. 27. p. 47

Et plura de hac quæstione qui legere desiderat, remittendus est ad *Harprechtum*, nec non *Donellum* enucleatum *Hilligeri*, qui ad varios autores lectorem ablegant, quos inter eminent *Bodinus*, *P. Gregorius*, *Daneus*, *Muretus*, *Corasius*, *Cujacius*, *Vultejus*, *Fachinus*, *Vasquetz*, *Dominicus à Soto*, *Sebastianus Foxius*, *Gregor. Lopetz* & alii, quos adhuc non legimus omnes. Qui non intempestivè huc referri posse existimamus verba *Tileni Seda-*
nensis

nensis Theologi, quibus à rebellione dehortatur *Rupella- Tilenus aux*
nos, qui postquam diu Regibus Gallia multas molestias Rochelois.
 creâssent, tandem lamentabiles superbiæ poenas dede-
 runt, ut hodiè Galliam peragrantibus videre licet. Sic
 autem ille in parænesi ista inter alia stilum ducit: *Nul*
Roy n' est lié aux ordonances de ses predecesseurs, non pas *Hæc verba ex*
mesme aux siennes: autrement il n' en auroit pas la puis- antecedenti-
sance de les changer ou casser, selon la necessité des temps, & bus intelli-
autres occurrences; ny mesmes de dispenser de telle ou telle digent trans-
loy celuy de ses sujets, que bon luy semble. Aux loix de Dieu. latione Lati-
& de nature il est obligé sans contredit: toutesfois s' il luy nâ.
advint d' y contrevenir, il n' a autre juge que Dieu. Car
toutte puissance & jurisdiction, qui est en son Royaume, ne
se peut deriver, que de luy. David Roy & Prophete nous
apprend ceste Theologie, lequel apres avoir grandement violé
l' une & l' autre loy par ses pechez dit Pseaume 51. à toy seul
j' ay forfait. Si est ce qu'il avoit fait grand tort à Vrie, mais
il n' avoit autre juge que Dieu, pour l' en punir. Ainsi l' en-
tend Saint Ambroise.

IV. Coronam quæstioni secundæ imponat elegans
Jacobi Sanazarii epigramma, ad Fridericum regem Ne-
apol. scriptum, & ad hoc instar conceptum: lib. 1. epigram.

Edicto nuper cum tu, rex magne caveres,
Audaci ne quis stringeret arma manu,
Deposuisse tuum vel primus diceris ense,
Et monstrasse palam primus in arme latus.
Quid majus populisve tuis, Friderice vel urbi
Accidere huic nostre per tua dona potest?
Post domitos hostes, inter tot commoda pacis
Contigit exemplis vivere posse tuis.
Publica nimirum res tunc sibi constet & æquum
Imperium, cum Rex quod jubet, ipse facit.

B

QVÆ

QUÆSTIO TERTIA.

*An expediat & profuturum sit Rebuspub.
si Academia erigantur in locis muni-
tis, exercituumq; transitionibus
oportunis?*

*Petrus Gre-
gor. lib. 11. de
Repub. c. 3. n. 6.*

*lib. 4. Polit.
cap. 13. s. 1. &
seqq. p. 218.*

II. Qui à negantium partibus consistunt, his ferè in-
nituntur rationum momentis. Primò ajunt pericu-
losum valdè esse, si *exteris* quibusvis hominibus, quales
in Academiis confluere solent, liberum in locis munitis
hospitium permittatur. Namq; sic arcana Reip. dete-
gi & cum aliis communicata cedere in ejusdem perni-
ciem ac detrimentum. Deinde caussantur *Marti* cum
Apolline malè convenire, bonasq; leges inter arma file-
re. Esse siquidem perpetuas similtates inter milites &
studiosos, ac inter eos otium intercedere quasi fatale.
Porro prætendunt loca ista munita in *palustri* planicie
ut plurimùm sita, ac valetudini civium, omniumq; adeò
incolarum infesta nimis esse, non ob nebulas solum &
spiritus venenatos ex confluentibus fossarum exhalan-
tes, sed ob murorum ambitum etiam & minas, quibus
aëris flatus intercipiatur, quò minus omnes urbis pla-
teas salubritèr perflare possit. Quàm foedum autem hoc
sit ac turpe, quamq; alienum à veteri Academia *Athe-
rum*, monstrat Jesuita *Adamus à Contzen*.

II. Cæterum his rationibus non obstantibus alii
pro affirmantium sententia hæc in medium adducunt:
studia amant loca tutissima, in quæ non nisi è cælo
venientibus aut delapsis copiis aditus pateat. Sicut
exemplum *Archimedis* testatur, qui dum sui securus, pul-
veri Mathematico affixus esset, ab importuna hostium
manu barbarè interfectus fuit. Tum autem munitiones
gaudent plerunq; æquabili planicie pratorū ac propter
flumi-

fluminum ripas exstructæ sunt. Quâ occasione fieri non potest, quin naturali quodam amœnitatis ac fertilitatis genio se omnibus, ac studiosis cum primis commendent, eosq; ad deambulationes, Musis gratissimas alliciant subindè ac invitent. Præterea, cum omnes licentiâ simus deteriores, in urbibus munitis rectius in officio continentur studiosi, ne vel intempèstâ nocte bacchantur, clamoribusq; extraordinariè importunis dormientes interpellent, vel per plateas hinc inde vagentur, se invicem quoque aut alios provocent, vigilum præsentia, evasionis diffidentia legumq; castrensi rigore absteriti. Porro non desunt in munitioibus multa singularia, & cognita studiosis apprimè necessaria, illis potissimum, quibus sedet vel Reipubl. fascis aliquando moderari, vel ipsam quoq; sectari militiam. Nec destitui mur exemplis, iisque evidentibus. Nam ut de exteris Academiis nihil dicamus, multæ celeberrimæ Scholæ in Germania erectæ sunt in locis munitis, Viennensis in Austria, Ingolstadiensis in Bavaria, Argentinenensis in Alsatia, Giessensis in Hætsia, Erphurdensis in Thuringia, hæc nostra in Saxonia, Lugdunensis in Batavis, Groningensis in Omlandia &c. Sed nec rationes in contrarium adductæ tanto rerum pondere nos urgent, ut rejici nequeant aut repelli. Nam quod de exploratoribus peregrinis objectum est, in studiosos non cadit, quia de ipsis optima quæq; sunt præsumenda. Et à quibusvis aliis sub aliâ longè specie talia tentantur, quæ in detrimentum munitæ civitatis cedunt. Deindè dissidium perpetuum Martis & Apollinis quod attinet, valet id saltem de tempore belli, non pacis, quò utriusq; pulli & alumni bene habere possunt ac florere. Adde quod militibus prædiariis æquè ac studiosis tempore pacis certæ leges scribuntur, quarum metu & reverentiâ intra cancellos modestiæ & honestatis contineantur. Ultimum non semper locum habet, sed ex accidenti saltem, cum non omnes

De morum anomalia in Academiis, publicis illis virtutum officinis, vide Heinsium p 165. & seq. de Laude Africi.

Confer seculi nostri Chrysothemum, Excellentis, D.D. Roberum in oratione funebri, habita super obitu Nobilissimi Juvenis Ludovici à Bissing, à milite, corfossi 1631. sub calcem ferè, nec nò in alio sermone super obitu M. Derbitii, globò per fortunam à milite occisi.

urbes in locis palustribus muniantur. Et ut invertamus argumentum, fossarum aquæ, si modò vivæ sint, noxios potius humores, quò minus in aërem se infinent, attrahunt & ita impediunt infectionem. Videndus est noster quondam *Avenarius* ex *Arumæo* & *Theodoro*,
quest. Nomi-
co-polit. p. 112.
p. 206. 207. 208.

QUÆSTIO IV.

Quid de scriptis Machiavelli, Politici illius famosi sit habendum?

I. Måxima pars autorum, quos nobis quidẽm legere contigit, ipsum gravitèr hõc nomine inculant, quod in rebus *politicis*, versatus satis superq; , *pietatis* tamen fidẽ saltem cultum, & perfunctoriam *Religionis* curam Principibus Viris commendãrit. Quamquam etiam est, ubi in Politicorum principia impingit, subditisq; noxia consilia inculcat. Qua de re juvabit unius vel alterius scriptoris testimonium hõc protulisse. *Christophorus Besoldus* alicubi convellit impudens *Machiavellistarum*, novorumque quos vocat, *statistarum* dogma, qui dicunt: subditos simpliciter esse propter Magistratus; ac si non aliam ob causam *mures* conderet *providentia divina*, quàm ut *pingrescerent feles*. Idem alibi eundem vocat *Politicorum acutissimum*. *Casspar Barlaam* in dissertatione, de bono Principe *Amstelrodami* habita ipsum appellat *virum ingenii perspicacis, at honesti perverissimum aestimatorem*. Simul etiam tacitæ quorundam objectioni occurrens, *Non quid fiat à Principe*, subjungit, *sed quid fieri oporteat, quid fieri necessum sit*, exponit. *Non Historici, sed Doctoris* partibus fungitur. *Licet subindè, ne non callidè improbus videatur, sanas voces sceleratis permisceat*. Et hoc est inter seculi hujus vitia non minimum, non solum cogitare, quâ ratione occultè peccari possit, verum etiam modos comminisci, quibus *impie* as artificiosè suaderi possit, ut quemadmodum emtò vultu se commendant turpes meretricule, *sanctimonia quoq; larvâ* placeat certissima animorũ pestis à *geõtus*.

II. Gra

in dissert. Philol. de Præcogn. Polit. th. 4. p. 75. P. 1. oper. Pol. Conf. dissert. 1. de educationem. 3. p. 35. ubi citat Lencium & Kirchnerum.
Boccalini 1. ragguag. 84. Dissert. de fœderum jure th. 14. p. 43. P. 2. P. 4. P. 17.

II. Gravius invehitur in ipsum *Cassius*, eumque vocat
Florentinorum monstrum, quemadmodum etiam Jesuita *Sphæra civi-*
Adamus à Cortzen eum traducit ut *Pseudo Politicorum* *lat. p. 1.*
Patriarcham. *Innocentio Gentiletto* seu auctori *Anti* *li. Polit. c. 13.*
Machiavelli est summus aulicorum *Pythagoras*, nec non *§ 13.*
Tyranno didascalus. *Mornix* Eques & Baro Gallicus in *in præfat. p. 5.*
Resolutionibus suis politicis non semel eum notat atrò *nec non lib. 3.*
carbone. *Thomas* etiam *Bozius* duos libros ex pro- *Comment. c. 11.*
 fesso scripsit contra *Machiavellum*. Imprimis verò *P. 393.*
 notatu dignissimum est acutissimi *Heinsii* iudicium, *edit. Rom. 1693.*
 quod de subtilitate hujus Secretarii tulit in elegantissi- *in 4.*
 ma oratione de sapientia civili, in qua postquam labo- *p. 269. edit.*
 res politicos summi sapientiæ Magistri Aristotelis de- *Leyde, 1627.*
 bitis laudibus extulit, in hæc verba desinit: Scilicet
Machiavellus aliquis, *Adolescentes*, scriba è thymelico re-
coctus, acris vir ingenit, nullarum tamen literarum, paucis
 annis observare ea potuit aut scire, que non posset *Aristo-*
teles: cujus industriæ ac institutioni princeps tantus filium
 committeret, quem ab omnibus arcanis regni ac consiliis
 annos octo, ut antiqui notant, esse voluit. — In his omnibus
 circumspediens doctore *Herrusco* egisse (*Aristotelem*, οὐδὲ
 σματα πολιτικά *Philippo* & *Alexandro* clam instillan-
 tem) quis non videt? Et in homine tam vasro (talis enim
 merito ab omnibus habetur) ipsum hoc simplicitatis mera
 est, quod arcana regni, contra quam aut *Aristoteles*, aut
Plato, sine ambage ulla, sine ullo velo divulgavit. Neque
 enim solus ista scribit, *Auditores*, sed eliminavit primus. Es-
 plerung, tam ingeniosus est ac solers, ut, quemadmodum
Grammatici, poetis suis, quos interpretantur, multa, que
 in mentem illis non venerunt, sæpè attribuunt, ita hic *Fa-*
briciis, si *Diis* placet, & *Camillis*, aliisque in *Republ. Romana*,
 magnis quidem illis, sed honestis tamen viris, artes quas ex-
 cogitavit ipse, ascribat. quasi ex *Achille* *Vlysses*, aut ex
Alexandro posset fieri post obitum *Philippus*. Tum quod
 maximè abominandum est, *Justitia* & *Numinis* contem-

tum profitetur. Quae profectò, ut omittam si quae gravias de eo dici possunt, mera est incogitantia. Omnes enim quos formavit, doctiores praeceptore, tales esse malunt quam videri. Itaq; & miser, ut illius populares annotarunt, & contemptus ac propemodum famelicus extinctus est: uno par principibus, quos format, quod se pro Rep. devovit. Eò quippe rem deduxit, ut qui eum maximè mirantur, satis sint prudentes si non nimium commendent, neq; quicquam magis quam prudentia iudiciumq; professori ejus defuisse videatur. Quale in scriptis Aristotelis & vita nihil observabitis. Ibidem paullo post: Prudentiam non virginem, sed imminutam jam in aula ac corruptam, mango nobilissimus, Floralibus produxit. De quo homine, ut quòd nunc in mentem venit, apud vos deponam, ita judicare soleo. Quemadmodum in foemina pulcherrima, in qua sive formam, sive mores, sive indolem videas, nihil est non admiratione dignum, partes tamen quaedam sunt pudenda, quas velari & honestas, & ratio & consuetudo postulat, propter quas fortasse à singulis speratur: ita in prudentia hac nostra, postquam ab honesto singulorum vitio in civitate, utilitas deduci coepit, partes quaedam inhonesta ceperunt esse, & si verum volumus fateri, etiam obscena, neq; minus tamen necessaria. Has divinus Plato leviter descripsit, Aristoteles produxit, ita tamen ut velaret: novus autem iste, veste in publico sublata, omnibus ostendit. Alii ergò, (quod in tali spectaculo hoc tempore expectandum est) qui improbitatem quamquam profitentur, tamen celant, maxima cum voluptate oculos attollunt. Paullo verecundiores, nolent illi quidem, sed demittunt: alii cum voluptate, sed quam serio dissimulant, obnubunt, quidam verò limis, sicut amatores solent, quorum magnus sanè est numerus, ita positam aspicunt ac intuentur &c.

Tom. I. des
lettres lib. 9.
p. 539. &c.

III. Pasquier, scriptor Gallus commatis haud potest
Aremi, ita in Politicum hunc Transalpinum calami sui
acumen

acumen stringit: Machiavel & son livre de l' institution
du Prince digne de feu. Et ce qui me rend encore plus
courroucé contre ce grand Machiavel, c'est que jamais hom-
me ne fust plus nourry en la lecture du Tite Live que luy, p. 549.
résmoins les trois livres de discours, qu'il fit sur la premie-
re Decade &c. Idem in sequentibus: L' exemple de Cesar
Borgia, dont Machiavel fait estat entre les Princes, qui se
sont voulu maintenir par meschanceté, condamne le mesme

Machiavel. Item: Je souhaiterois, que tous ceux, p. 351.
qui approchent les Princes, eussent ces miroirs (les exem-
ples des bons Princes) deuant eux, & non ce malheureux
auteur (Machiavel) que je voy estre chery & honoré
presq, de tous les courtisans, dont la condition est telle, que
tout ainsi qu'ils sont nez pour estre esclaves, ainsi ne pro-
jettent ils rien, que de rendre les autres Esclaves. Esti-
mant, que c' est un grand secret de nourrir leurs maistres
en ces propositions extravagantes & miserables. Vous
approuvez doncques l' auteur de l' AntiMachiavel (di-
rez vous) Il y a des extremitez en luy, comme en l' autre.
En ce qu'il se conformera à la justice & au repos du bien
public, je seray volontiers des siens. Mais si par propo-
sitions erronees il veut exciter à murmure les sujets contre
leur souverain Magistrat, je le condamneray tout à fait: p. 548. demon-

Quæ ita Latine verti possunt: Machiavellus ejusq, li- strat damnari
ber de institutione Principis dignus est, qui igne cremetur opinionem Ma-
&c. Et quod mihi magis bilem in nasum contra magnum chiavelli ex
hunc virum movet, hoc est, quod vix ullus alius tam familia- ipsis libris Titi
rem sibi reddiderit Livium crebra lectione quam ipse, sicut Livii, in quos
ejus commentarii in eundem scripti testari possunt. Rursus: commentarios
Exemplum Cesaris Borgia, quod Principibus, per malitiam scripsit
firmare imperia sua annisis, imitandum proponit, ipsum Ma-
chiavellum condemnat. Optarim equidem omnes, qui Ma-
gistratui à latere sunt, bonorum Principum vitas, veluti spe-
cula morum, objicere sibi, non vero infelicem hunc autorem,
quem ab omnibus aula affectis tantum non adorari video, ab
illis

illis scilicet, qui ut ad serviendum mancipiorum instar nati sunt, ita nihil aliud extollere vel proferre possunt, quam quod aliis similes pedicas injiciat atq, numellas. Rati, grande arcantum in eo situm esse, si Domini sui futilibus hisce & cōmiseratione dignissimis commentis se pascant quasi. Ergo, objicias mihi, autoris illius sententia subscribes, qui Machiavellum refutavit? Unus & alter modum excedit. In quantum nempè hic à justitia partibus stat, & boni publici curâ tangitur, in tantum nos ipsi libens adjungam. Sed si quibusdã veluti errorum stimulis subactos in superiores excitare querit, atrò planè lapillò sententiam ejus notabo.

Discurs. 5. Polit.
lit. p. 153.

IV. Le Sieur de la Nouë in eo occupatus, ut doceat, quàm necessariũ sit, juventutem Gallicam probè educari, inter alia hoc eruditè demonstrat, que la lecture des livres d' Amadis n' est moins pernicieuse aux jeunes gens, que celle des livres de Machiavel aux vieux, lectionem librorũ Amadisi non minùs exitialem esse animis juvenilibus & teneris, quàm Machiavelli provecioribus etate. Porrò Jesuita Petrus Ribadeneyra scripsit peculiarem librum contra Machiavellum, & ceteros Politicos hujus tēporis, in quo principes Christianos ad studia pietatis omniũq; adeò virtutum prolixè adhortatur. Liber Italicè scriptus est hoc titulo insignis: *Trattato della Relligione & virtuti, che deve bauer il principe Christiano por gouernare e conservare i suoi stati, cōtra quello, che Nicolò Machiavelli, dannato autore & i Politici (cosi indignamēte chiamati) di questo tempo, empivamente insegnano, composto per il R. P. Pietro Ribadeneyra della compagnia di Gesu, e delle lingua Spagnuola nella Italiana tradotto per Scipione Metelli da Castelnuovo di Lungrana in Brescia M D IC.* Hic in præfatione ad lectore nonnulla de Machiavelli ingenio & indole perversa profert, quæ pagellarũ nostrarũ angustia non admittit. Similitè eidem se opposuit Il Padre Antonio Possevino, Gesuita dottissimo & feroce persecutore di Nicolò Machiavello, ut Ciro Spontone scriptor Italus de ipso testatur. Nec mitius de ipso judicat Boterus itidem Italus.

vid. Lorinum
prolegom. in
Psalms
nel gouerno
di stato p. 13. &
45.

V. Ex

V. Ex quibus & aliis quàm plurimis, quæ hîc addi poterant, ad oculum liquere puto, frustra eos esse, qui *Machiavello* injuriam talibus judiciis fieri sibi persuasum habent. Quâ occasione subit animum cujusdam *Nobilis* eruditissimè docti, amici nostri plur. honorandi, qui ante triennium cùm pro loco in Facultate Philosoph. disputarem, exercitii saltem gratiâ, & ut muneris sui mensuram impleret, non verò ut viri impietati patrocinareretur, quam totò pectore detestabatur, verba pro *Machiavello* faciebat. Scilicet ipsum solum scripsisse quid fiat in aulis, non quid fieri debeat. Esse viros eruditione conspicuos, autoritateq; graves, qui eundem excusent. Autorem cum primis *Relationis ex Parnasso* aliter quàm vulgus Politicorum, de tanto viro judicare. In quo tamen contrarium extare facilè demonstrare possumus, quippè qui in peculiari capite narrat, *Machiavellum*, postquam *Parnassi* sacris exclusus, ab iisq; relegatus esset, in Bibliotheca cujusdam amici deprehensum, secundum antea de ipso latam sententiam, vivum combustum fuisse. Aderat sub id tempus *Magister* ingenii acris & vehementis, qui, licet nunquam *Machiavellum*, nedum alios rariotus Politicæ autores legisset, audaciter tamen & in os mihi finitâ disputatione dicebat, *Machiavellum* præter omne suum meritum malè audire. Quod intempestivum judicium tum quidem meliùs à me castigari vix poterat quàm silentiò modesto. Hòc enim ingenio sunt multi hodiè Disputatores, ut, si in quam sententiã incidant forte fortuna, ad eandem veluti fatali tempestate delati mordicis obhærescant. Quam sapiendi rationem omnes exactæ eruditionis candidati fastidiunt atque contemnunt.

L. C. S.

v. 39. relationis
secunda p. 124.
edit. Germ.
1620.

C. QUÆST.

QUÆSTIO QUINTA

& ultima.

An pugnet cum veritate fidei historica à
quadam Johanna Papissa Roma

D. Petri sedem occupa-
tam fuisse?

in apologia
pro Herodoto
p. 49.

Hoc *ἔνθα* licet historicum sit, impune tamen opi-
pinor, de eo agi potest in sapientia civili. Cæterum ele-
gantius vix personati hujus Papæ imposturam depinge-
mus, quàm verbis *Henrici Stephani*, ita scribentis: Jo-
hannes Octavus Pontifex, non tantum Pseudopapa, verum
etiam Pseudocavip fuit, id est; sub muliere virum mentitus
est: donec vir illa (non ille) suo se tanquam soror indicio
prodidit, & media in via repente enixa, fœminini non ma-
sculini generis se gessisse papatum fateri coacta est. At ne
in posterum alius quàm masculinus gereretur, solerti patrum
petasatorum curâ provisum est, qui neminem ad eum ad-
mittendum censuerunt, nisi vir magnis testibus comprobatus
esset. Quam tamen consuetudinem alii priori suâ etate
cessisse, docet *Pasquillus*: qui ubi illam, & illius causam ver-
sibus octo descripsit, ita suum epigramma claudit:

Cur igitur nostro mos hic jam tempore cessat?

Ante probet quod se quilibet esse marem.

hæc ille doctissimus Gallus. Pontificii omnem lapi-
dem movent, ut hanc historiam confictam & suspectam
esse simplicibus persuadeant. Sed contra solem min-
gunt, & eum in meridie lucere negant. In consilium

(a) in T. 5. de
Ecclesia s. 197.
p. 999 & seq.
conf. analysin
Dialecticam

Colloquii Ratisbonensis in sess. 3. p. 82. ed. Francof. 1603.

adhibendus est ex nostris *B. Gerbardus* (a) Præceptor no-
ster quondam amantissimus, ex Calvinianis verò *An-
dreas Rivetus* in responsione quam *Cuffetello* opposuit
pro

pro historia Papatus *Mornai*, (b) ubi examinavit præcipuas objectiones *Onuphrii*, *Greiseri*, *Cuffetelli* & aliorum. (b) T. 1. sub fin. conf. ejusdem Jesuitam vapulante cap. 30. p. 560. & seq. ed. Leyd. 1635.
Nos ne actum agere velle videamur, iis quæ prolata jam sunt, omisis, unum vel alterum testimonium addemus. (c) in Tarich. p. 10.
Enimverò malumus semper cū *Cl. Schickardo*, (c) felicis memoriæ viro, campos à vulgo derelictos arare, (modò spes ulla segetis appareat) quàm agellum in suburbano, ad quem è trivio colonus quisq; properat.

II. *Nicole Gilles* (Scriptor Gallus) en son vivant Secretaire Judiciaire du Roy & contrerolleur de son thresor ita de scandalo hoc cum totius Ecclesiæ infamia conjuncto exponit: Imprimé à Paris in fol. M D LXII. f. 67. *Au Regne de Charles chauue pereur & Roy de France advint un grand scandale en l'eglise de Rome: car en Angleterre avoit une jeune fille de mer-veilleuse beauté, & grand engin, de laquelle un jeun Escolier s' en amoura, & en habit d' homme la mena jusques à Athenes, ou il alla estudier. Ladicte fille estant avecq; le dict Escolier, comprenoit toutes sciences, dont elle luy oyoit parler & lire. A la parfin ils s' en vindrent à Rome, ou icelle estant, comme dit est, en habit d' homme, tint positions & argumentations de diverses sciences à l' encontre de plusieurs grands clerics: en quoy elle acquist moult grand bruit & honneur entre clerics: & tellement que vacant le siege Papal, par le deces de Leon, Pape IV. de ce nom ladicte fille (croyans les Cardinaux, que ce fust un homme) fut par eux esleue concordement en Pape, & fut sacree & nommée Jehan, & tint le siege deux ans cinq mois, & quatre jours. Horace verborum sensum exhibet Platina editus Latine in 4 Colonia Agrippina 1611. p. 133. & Italicè in 8 Vinegia 1552. dedicato al molto virtuoso & reverendo Signore il Signor Girolamo Fenarolo f. 161. in marg. Plat. un mois.
Cependant elle s' accointa d' un sien cubiculaire, qui l' engrossa: mais Dieu, qui ne voulut longuement souffrir un tel opprobre en son Eglise, permit, qu' en allant & chevauchant par la ville de Rome, elle enfanta publiquement en la rüe, & illec mourut: & n' est point le dict Jehan, pour la detestation de ce fait, & desormité du sexe mis au Catalogue des Papes: & est escript d' elle ce verset, dont tous les mots se commencent par P. qui fut fait & composé par un des Cardinaux de Rome: hæc seorsim habet à Platina.*

Papa pater patrum, Papissa peperit partum.

C 2

III. Ea-

III. Eadem historia extat in alio libro Gallico, qui hunc titulum præ se fert: Les diverses leçons de Pierre Messie, Gentilhomme de Senile, contenant la lecture de variables histoires, & autres choses memorables, mises en François par Claude Gruger Parisien. Meminimus eam præterea legisse in Chronico quodam Germanico, Norimberga multos annos ante Lutheri reformationem typis conscripto, quod in Bibliotheca Nobilissimi Mornai, quæ Salmurii hodiè asservatur, videre est, nobis monstratum ab humanissimo viro Dno Ludovico Capello, nostro in Gallia Fautore honorando. In eo non solum res narratur ad eundem ferè modum, quò à Platina literarum monumentis extat consignata, sed etiam effigies tanta Dea, tam stupendum partum enixæ, manibusq; arctè complexæ, lectori repræsentatur. Porro Stephanus Paschasius hic animi vagus est & alternus, & velut super aristas incedit ac ova, ignarus, quò tutò pedem figat. Hic epistolam scripsit ad Turnebum, Regis in Curia seu Parlamento Parisiensi Consiliarium, in qua fusè disserit de veritate hujus historiæ, præfatus eandem ex numero illorum morborum esse, quos Medici, noli me tangere, vocant. Onuphrius primus omnium, inquit, antiquitatem hujus historiæ impugnavit, in annotationibus quibusdam scriptis in Platinam. Post ipsum noster Petrus Massonius de Episcopis urbis, qui Rom. Ecclesiam rexerunt, rebusq; gestis eorum, qui liber primo impressus fuit ann 1586. Nicolaus Vignier in Tomo secundo bibliotheca sue in utramq; partem propendet, nec quicquam certi asseverat. Quò nomine postea Florimundus Raymundus, Consiliarius in Curia Burdigalensi tractatum peculiarem vulgavit sub nomine Antipapissæ. Sed licet hunc zelum Paschasius laudet, mavult tamen hic nihil fuisse immutatum. Postea subjungit: Mornæus in mysterio Iniquitatis exaggeratrem omnem, sed illi respondet benè Coeffetaus Religiosus ex ordine fratrum Prædicantium, in volumine spisso, hoc titulo in fronte illustri: Responce au livre intitulé, Le Mystere

à Paris 1559.
 Part. 1. c. 9.
 f. 25.

Tom. 1. lib. 20.
 des lettres
 p. 829. & c.

p. 831.

p. 833.

Mystere d' iniquité du Seigneur de Plessis, & post eum
Petrus Cottonus Jesuita in Institutione Catholica. Sed
ut notavimus supra, ista tela fortiter repulit laudatus
Rivetus. Quare frustra simus, si eandem hic cramben
repetamus. Ad ultimum toti discursui hanc coro-
nam imponit: Toutes ces particularitez accueillies
ensemble me semblent assez suffisantes pour faire croire,
qu'il y a beaucoup de la fable en cette Jeanne Papesse,
h. e. omnes hæc circumstantia, in unum collectæ, mibi vali-
de videntur ad persuadendum nobis, in hac Johanna Papis-
sa multa esse fabulosa. Sed cur fuisset historia cusa, quaris
ibidem? & respondet non in odium sanctæ sedis, qua
cum in tuò erat & illustri satis statu, sed ut tacite ad-
monerentur Pontifices, in armis non esse ponendam spem
omnem. Leonem quippè X. multa gessisse manu,
eidemq; viro forti ac Capitaneo successisse feminam imbel-
lem. Tandem ita concludit: Si l'histoire est verita-
ble, ce fut un coup de Dieu, si fabuleuse, un jeu d'hom-
mes, l'un & l'autre tendant à mesme fin, non de
scandale, ains edification, telle que je vous ay cy dessus
touchée h. e. Si vera historia est, divinum & fatale quid
in isto facto occurrit, sin fabulosa, ludibrium hominum
fuit. Utrumq; tendit ad unam finem, non scandalosum
illum, sed edificatorium, ad istud instar, quod supra tibi
expressi. Hæc ille. Quæ omnia coacta & Gallicâ nive
stigidiora esse, nemo non videt, qui cerebrum non in
calcaneo gestat. Nos hic receptui canimus,
debitis gratiis Divino numini pro auxilio
submissè ac reverentè

actis,

CS

Προσφών

Προς Φώνοισις Praesidis ad politissimum
Duum Respondentem.

NON tantum stellis caelorum curia gaudet,
Interris etiam sidera pulchra micant.
Sidera sunt, quotquot virtutum luce coruscant,
Et procul à nobis spectra manere jubent,
Quæ nunc Barbaries foedis obrepere pennis
Sueta, palam doctis est minitata viris.
Huc refero Stellas, quas Lüneburgica tellus
Ceu patriæ genios aspicit atq; fovet,
Quæ velut in dubio jactatis marmore flammæ
Virtutum radiis innumeris rutilant,
Et tot divinos in lucem mittere libros
Invitò Satanâ, Barbarieq; parant.
Quæis ubi se natus conjunxit moribus, ipsæ
Exultans pietas dicere visa fuit;
Tu per virtutes alacer grassare paternas,
Et nunc in famæ lucida templa veni,
Tandem ubi compositæ mentis documenta dedisti,
In coelum veluti stella corusca redi!

Allusio ad no-
men German.

Stern.

Rabbini in ge-
nere vocant
sapientes

מאורות
העולם

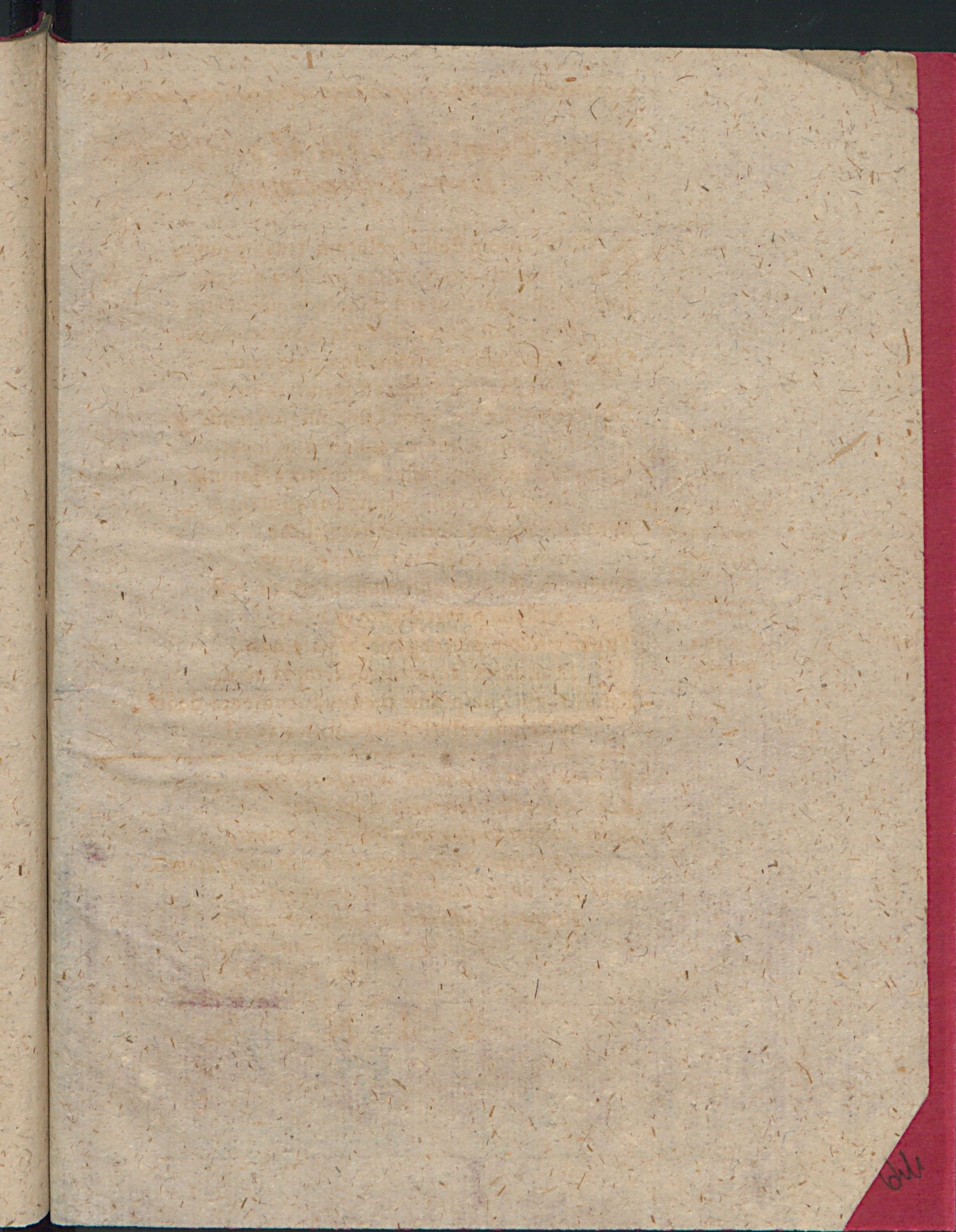
Lumina
mundi.

Luna velut Solis radiis accensa coruscis,
Ostendit toti lumina clara solo:
Ardens virtutum flammis Telluris alumnus,
Sic claram & magnam præbet in orbe facem.
Rectè hinc virtutum studiis incumbis amice,
Pergito, sic astrum nomine & amine eris.

Quod vover Contubernali
suo percharo

JACOB Wurth LL. Sc.

F I N I S.

64

α Polit - 369 caps. 11
xxx

05 A 1747

ULB Halle

3

003 786 013

VD 17

011

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

AN
im Po.
i gratiã
te,
ine
HNEIDERI,
ESSORIS
tanbergensi
onabitur
SEEM/
arii
i.
E,
FINCELII,
IX.
Mette.

